

Solec

Dzielnice: Śródmieście

Osiedla: Solec

Atrybuty: Nazwy własne Nazwy geograficzne Nazwy miejscowości w granicach Warszawy

Rok utworzenia nazwy: 1743

Opis

Solec (Szolec, Szulec) - powstała w XIV w. wraz z portem rzeczny wieś, gdzie handlowano solą. Prawdopodobnie leżała nieco bardziej na południowy wschód (naprzeciwko Ujazdowa, będąc zapewne przedłużeniem terenu późniejszych Łazienek). Właścicielami tych terenów byli mieszczenie warszawscy Piotr Brun oraz Mikołaj Panczatka, którzy 26 V 1382 roku uczynili darowiznę i przekazali je pod jurysdykcję miasta Stara Warszawa. Jedenaście lat później książę mazowiecki Bolesław (prawdopodobnie III) nadał biskupstwu płockiemu brzeg rzeki. W 1410 roku książę Janusz wydał przywilej, w którym pozwolił przenieść wieś w inne miejsce (prawdopodobnie dzisiejsze) i nadał jej zwykłe swobody w celu łatwiejszego osiedlania się nowych mieszkańców. 5 V 1474 roku książę mazowiecki Bolesław V dołączył do niej powstałą po powodzi łachę i zezwolił na oficjalnie zarobkowanie rybołówstwem. W XVI w. stały tu magazyny soli, następnie w tym miejscu powstało miasteczko. Tereny te jednak były dość często zalewane przez nieuregulowaną Wisłę, czego efektem było przeniesienie w 1594 roku parafialnego kościoła do Jazdowa przez królową Annę Jagiellonkę. W którym roku została tu założona jurydyka - nie wiadomo, potwierdzono jej istnienie już w 1675 roku. W XVIII w jurydyce Solec mieszkało 5000 ludzi, w większości biedoty. Miasteczko owo obejmowało ul. Solec (główną jurydyki), Czerniakowską i Rozbrat oraz znajdujące się w jej granicach drobne uliczki, takie jak Okrąg czy Szara (ogólnie 111 posesji). Od 1783 właściciele posesji musieli płacić tzw. łokciowe, które szło na brukowanie ulicy i utrzymywanie jej w porządku. Dwa lata później, za czasów wójta nazwiskiem Kowalski, znajdowało się tam łącznie: 42 składy żywności, 61 szynków, 8 browarów, 10 fabryk krochmalu, 2 fabryki mydła i świec, 8 garkuchni oraz 13 punktów handlu drewnem, ponadto stała tu żupa królewska, 22 magazyny magnackie, spichlerz, 2 młyny wodne na rzece, pałac, pałacyk, 7 domów murowanych, 53 dworki i domy drewniane. W jednym z ogrodów królewskich hodowano jedwabniki na drzewkach morwowych. Podczas obrad Sejmu Wielkiego (w 1791 roku) została połączona wraz ze Starą i Nową Warszawą oraz okalającymi je przedmieściami i jurydykami w całość. W 1800 było tu już 120 budynków, m.in. wiele magazynów solnych.

Ciekawostki

Powstała ok. XII w. łącząc drogę ujazdowską z przystanią i składami soli nad Wisłą. Wokół drogi została zbudowana wieś Solec, razem z kościołem parafialnym, gdzieś w okolicach Ludnej, gdzie postawiono figurę św. Barbary. Droga biegła wzdłuż brzegu rzeki, była nieregularna i często zalewana przez Wisłę, jak w 1493, kiedy cała wieś została zniszczona. Po potopie szwedzkim pozostały tylko 24 domy. Później znajdowały się tu również składy, magazyny i żupy solne. W XVIII w. powstały tu również młyny, ok. 10 wytwórni krochmalu. Pod koniec wieku zbudowano tu posiadłości magnackie: Sanguszków, Kazimierza Poniatowskiego (wg proj. Zuga), który w 1783-4 kupił Aleksander Sapieha. Korpus zburzono w XIX w., a skrzydła w 1874). Na pocz. wieku wybrukowano ulicę na 300 m do Tamki, jednak katastrofalna powódź z 1813 zniszczyła wszystko, zawalił się również brzeg rzeki. Już w 1819 stało tu 77 domów drewnianych i 27 murowanych. Stały tu spichlerze i młyn parowy. Zwyczajna zabudowa działki opierała się na drewnianym dworku frontem do ulicy. Z tyłu stała drewniana oficynka, gdzie pokoje wynajmowali nadwiślańscy robotnicy. Na środku stała studnia z żurawiem, a w głębi obórki, stajenki, chlewiki itp., z boku ogródek warzywny, z w nim ustęp jednosedesowy. W 1825-30 zbudowano wzdłuż magazynu rządowego bulwar kamienny. W 1817 założono tu rządową wytwórnię kobierców i tkanin wełnianych, w 1823 fabrykę chemiczną Hirschmana i Kijewskiego, w 1826-7 młyn parowy Łubieńskich wg proj. A. Szucha i A. Gołońskiego, w 1826 drugi młyn, a w 1827 browar Sommera. W 1830 powstał wielki dźwig do wyładunku towarów, tzw. winduga. W 1837 Steinkeller przebudował część młyna na olejarnię, tartak i fabrykę powozów, zakłady połączono z Wisłą pierwszą koleją konną. W 1840-1930 istniała tu rzeźnia. W 1842 ulicę częściowo wybrukowano. W 1847 hr. Andrzej Zamoyski postawił na nabrzeżu przystań i warsztat żeglugi parowej. Wzdłuż nabrzeża stało sporo gospod flisackich. W XIX w. istniały tu 43 kamienice i domy murowane i 23 drewniane, z których większość należała do Józefa Janasza, właściciela spichrza i jatek. Spustoszenie uczyniły 2 pożary: w 1854 spłonął młyn parowy, a w 1868 fabrykę chemiczną. Na terenie spalonego młyna Bloch zbudował koszary w 1868, a spółka Lilpop i Rau przejęła zakłady Steinkellera i zaczęła produkcję wagonów kolejowych, mostów, kotłów i urządzeń wodociągowych. Z przystani przy Solcu przeprawiano się na Saską Kępę. W 1861 ulicę uregulowano i naprawiono, a w 1862 obsadzono kasztanami. W 1866 ulica była już wybrukowana w całości. W 1882 mieszkało tu 3968 osób. Ok. 1900 podniesiono i wyregulowano poziom jezdnii. W 1922 puszczono ulicą linię tramwajową.

Stan obecny:

Nr 8: Klub Sportowy Pracowników Miejskich SYRENA. W latach 1929-1955 przed budynkiem stała rynkowa Syrenka.

Nr 18: Budynek administracji Państwowego Przedsiębiorstwa Wydawnictw Kartograficznych. Powstał w latach 70 XX w.

Nr 20: Hale Państwowego Przedsiębiorstwa Wydawnictw Kartograficznych. Powstał w latach 70 XX w.

~ Kamienica. Zburzona w czasie II wojny.

Nr 20a: Kamienica. Powstała w 1904, posiadała również skrzydło od Wioślarskiej 5. W czasie wojny została częściowo zniszczona, od ulicy Wioślarskiej postawiono budynek drukarni Państwowego Przedsiębiorstwa Wydawnictw Kartograficznych w latach 70 XX w. pozostały jedynie balkony dawnego skrzydła, widoczne od podwórka.

Nr 22: Biurowiec Solec 22. Biurowiec klasy B powstał w 1968. Ma 7 pięter i neon ‘22 na boku.

Nr 24: Szlachthuz. 2 budynki rzeźni miejskiej z 1853-6 wg proj. Piotra Frydrycha. Powstał w XIX w., jako szlachthuz rządowy, zwany bydłobójnią, jatkami lub rzeźnią. Wybudował je Walenty Peter w 1829. Od 1836 Antoni i Katarzyna Kłaczyńscy wydzierżawili połowę jatek na 3 lata. W 1855 ubijano tu ok. 57 wołów, 5 krów, 165 cieląt, 64 wieprze, 4 barany dziennie. Stan higieny był jednak tragiczny: nie było wody do zmywania i parzenia, biorąc ją z młyna, ale była żelazista, stąd mięso szybko się psuło. Jatki skończyły działać na pocz. XX w. Pawilony odrestaurowano po 1970 wg proj. B. Swiderskiego. Dziś mieszczą się tu biura Muzeum Azji i Pacyfiku.

~ ulica Naprawa. Biegła wzdłuż założonego później Szlachthuza. Łączyła Solec z Wisłą. Uregulowano ją w latach 20 XIX w. W 1855 została wybrukowana kosztem Szlachthuza. W 1930 ulicę zlikwidowano pod budowę szkoły powszechnej nr 123.

~ ulica Karpia. Wąska uliczka łącząca Solec z Wioślarską. Powstała w XIX w., a nazwa miała związek z rybołówstwem ludności Solca. Pod koniec XIX w. uliczka stała się drogą wewnętrzną posesji przy ul. Solec. Później, na pocz. XX w. była to żuźlowa ścieżka biegnąca koło szkoły powszechnej nr 123.

Nr 26:

Nr 28: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

Nr 30: Kamienica. Mieszkał tu Jerzy Kasprzycki (1930-2001) - varsavianista, wieloletni dziennikarz "Życia Warszawy", na łamach którego prowadził cykl "Pożegnania warszawskie" (wielokrotnie wznawiane w wersji książkowej pod tym samym tytułem). W swym dorobku miał również takie publikacje, jak "Osobliwości warszawskie", "Warszawa nieznana", "Warszawa sprzed lat", "Widziane z Brukseli", "Żydzi Warszawy" a przede wszystkim cyklu "Korzenie miasta". W podwórzu, na murze kapliczka skrzynkowa zwieńczona krzyżem oraz duży obraz Matki Boskiej.

Nr 30a: Kamienica. Mieszkał tu Zenon Brzewski (1923-1993) - skrzypek, pedagog, profesor Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej, członek jury wielu festiwali skrzypcowych, inicjator powstania szkoły dla utalentowanej młodzieży (obecnie Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II stopnia im. Z. Brzewskiego) przy ul. Miodowej 22c

Nr 32\34: Supermarket Albert.

Nr 34a: Pawilony handlowe. Mieszczą się pod mostem.

Nr 34b: Pawilony handlowe. Mieszczą się pod mostem.

Nr 36: Kamienica

Nr 36a: Dom Pomocy Społecznej im. św. Franciszka Salezego. Powstał w 1897 wg proj. Władysława Marconiego z fundacji S.M. Anny Kobylińskiej, gdzie umieszczano niezdolnych do pracy. Teren na przytułek podarował Jan G. Bloch, a architekt pracował za darmo.

Nr 37: Pałacyk barona Symona de Symonowicza. Pierwotnie stał nieopodal Dworek Handzi, mieszczący wyszynk, który prowadziła piękna Anusia, z którą podobno łączył romans księcia Józefa Poniatowskiego. Jednak książę Pepi żywił do owej 16-latki jedynie czystą sympatię, a dowiedziawszy się, jakim afektem darzy Anusię jeden z członków jego świty, Pepi oddał dziewczynę do wizytek na naukę i oddał mu ją za żonę. Ok. 1770 na miejscu karczmy wybudowano późnobarokowy dwór dla Ormianina Symonowicza, handlującego winem. Kolejnymi właścicielami byli m.in. Józef Niedziałkowski i rodzina Łazarowiczów. Po 1856 mieszkali tu biedacy, a także mieścił się tu „dom schadzek. Po zniszczeniach wojennych odbudowany w 1951 dla Przedszkole 173. Dziś mieści się tu Przedszkole nr 122.

Nr 44: Budynek. Mieścił się tu Klub Depozyt 44, ale w związku ze zmianą najemcy budynku, klub musiał opuścić lokal. Klub Depozyt 44 był alternatywą dla warszawskiego mainstreamu, gdzie można było napić się piwa, pograć na automatach i spotkać się ze znajomymi w miejscu innym niż zwykle.

Nr 46: Kamienica.

Nr 48: Kamienica.

Nr 50: Pawilon handlowy.

Nr 52: Kamienica.

Nr 54: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

Nr 56: Kamienica.

Nr 58: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

Nr 60: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

Nr 61: kościół potrynitarzski pw. Trójcy Przenajświętszej. Trynitarzy, czyli zakon specjalizujący się w wykupywaniu jeńców chrześcijańskich z tureckiej niewoli, sprowadziła w 1685 Maria Kazimiera. W 1693 otrzymali dworek Matczyńskiego przy rynku Soleckim i na jego miejscu zbudowali w 1699 klasztor i drewniana kaplicę. Kościół murowany powstał w latach 1699-1726 prawdopodobnie wg planów Tylmana z Gameren z fundacji wojewody czernichowskiego Ottona Falkerzamba. W 1713

przerwano budowę, bo epidemia i powódź zabiła wszystkich zakonników, a także zmarł sponsor. Budowę podjęto dopiero w 1721. Jest to świątynia barokowa na planie krzyża z północną kaplicą. W 1795 nastąpiła kasata zakonu. W 1869 stał się kościołem parafialnym, a w 1880-1 kościół rozbudowano wg planów Stanisława Muklanowicza. 15.10.1893 odbył się tu chrzest bohaterskiego prezydenta Warszawy, Stefana Starzyńskiego. W 1944 kościół został częściowo zniszczony, ale odbudowano go w latach 1946-61.

Na fasadzie tablica z łacińskim napisem Albowiem Trzej są, którzy świadectwo dają na niebie. Ojciec Słowo i Duch Święty, a Ci trzej jedno są. Jan, List I 5.7. Kościół Najświętszej Trójcy w roku 1693 przez Fryderyka Ottona de Felkerzamb dla zakonu Świętej Trójcy od wykupu niewolników ufundowany, od roku 1867 kościołem parafialnym stał się, w latach zaś 1881-1883 staraniem gorliwym Franciszka Brzeskiego jego proboszcza i dobrodziejów powiększony i z gruntu odnowiony. We wnętrzu znajduje się srebrna figura Chrystusa Nazareńskiego, ozdobiona naturalnymi włosami, przywieziona z Madrytu wraz z pierwszymi Trynitarzami. Ręce i nogi posągu są ruchome, aby można ją było przebierać, jak to jest w zwyczaju w Hiszpanii.

Dziś mieści się tu Muzeum Archidiecezjalne.

Klasztor Trynitarzy. Powstał w 1773 z fundacji Ignacego i Heleny Ogińskich. Ostatni zakonnicy zmarli w 1795, po ich śmierci w budynku działała Fabryka Płodów Chemicznych w latach 1824-70 (Jan Chryzostom Kijewski, Jan Nepomucen Kwilecki, Jan Ludwik Hirschman). Spółka mogła używać pomieszczeń bezpłatnie przez 13 lat, a na urządzenie dostała bezprocentową pożyczkę. Według tradycji, przed klasztorem stał browar, którego podpalenie miało stanowić sygnał do rozpoczęcia Powstania Listopadowego. Dziś mieści się tu Muzeum Archidiecezji Warszawskiej.

Pomnik błogosławionego księdza Józefa Stanka SAC. Na pomnik składa się krzyż i 4 kamienie: na jednym znak Polski Walczącej. Pomnik jest poświęcony bł. Księdzu Stankłowi; był on duszpasterzem i kapłanem szpitala w Zakładzie Sióstr Rodziny Marii na Koszykach. W czasie powstania warszawskiego został kapłanem AK „Kryśka, przybierając pseudonim Rudy. Oddział ten walczył właśnie na Powiślu. Ciężko pracował na rzecz ludności. 23.09.1944 pojmą go SS i został zamordowany. Pomnik odsłonięto 23.09.1994.

Mur. Jest to pozostałość po ścianie, pod którą hitlerowcy wykonywali rozstrzelania. 13.09.1943 dokonano tu egzekucji 43 więźniów Pawiaka.

Figura św. Barbary. Stała przed kamienicą Rozenweinów z 1900, mającą adres Solec 67. I do tego figura była otoczona parkanem. Na jej postumencie napis:

Święta Barbaro która mieszkasz w niebie, Proś za nami Pana w każdej potrzebie, Oddal precz od nas powietrze morowe i racz uprosić dla nas lata zdrowe. A za wyświadczone ku nam opieki, chwalić ciebie będziem po wszystkie wieki.

Ale nie była związana z kamienicą. Figura jest pamiątką po stojącej tu w XIV-XVI w. kościele, który przeniesiono do Ujazdowa w 1594 z powodu wielkiej powodzi. Wprawdzie sama figura jest stara, ale dzisiejsza Barbara pochodzi z okresu międzywojennego i została odlana w zakładach św. Wojciecha mieszczącego się nieopodal. W 2007 przeprowadzono gruntowny remont figury.

Barbara trzyma w rękach palmę i kielich - symbole męczeństwa i dobrej śmierci.

Nr 61b: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

Nr 62: Kamienica.

Nr 63: Skład solny. Powstał w 1850, zbudowany jako jeden z ostatnich, gdyż wtedy handel solą odbywał się głównie koleją.

Nr 63a: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego. W tym domu mieszkała Stefcia Górka wł. Stefania Górka-Zadrozińska (1907-1986) - aktorka, kompozytorka, przez wiele lat związana z Teatrem Syrena. Wystąpiła w takich filmach, jak "Antek policmajster", "Papa się żeni", "Parada Warszawy" czy "Cafe pod Minogą", skomponowała muzykę m.in. do piosenki "Nasza jest noc".

Nr 63b: Sklep Spożywczy BIS.

Nr 66: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego. W tym domu mieszkał Jerzy Chodkowski (1926-2002) - profesor chemii, dziekan Wydziału Farmacji Akademii

Medycznej, redaktor naczelny "Małego Słownika Chemicznego" oraz "Małego Słownika Chemii Praktycznej".

Nr 71: WOSiR Solec

Nr 79: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

Nr 79a: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

Nr 81: Kiosk.

Nr 81a: Pawilony handlowe.

Pub Wieżyca.

Nr 81b: Pawilony handlowe.

Nr 83: Kamienica.

Odlewnia Metali Półszlachetnych. Wykonano tu odlew pomnika Ignacego Paderewskiego, jednak właściciel odlewni, Czesław Chojnowski, w obawie przed zarekwirowaniem go przez Niemców, rozmontował go i zakopał na terenie posesji (Solec 83). Po wojnie odkopano pomnik i ustawiono przed odlewnią.

Nr 85: Kamienica.

Nr 93: Szpital Śródmiejski. (Drugi adres Czerwonego Krzyża 10\14). Powstał 1937 wg proj. Mirosława Szabuniewicza jako Szpital Ubezpieczalni Społecznej. W czasie II wojny światowej służył hitlerowcom jako etapowy szpital wojskowy dla działań na froncie wschodnim. Rozbudowany ok. 1950 wg proj. Barbary Beksiak-Bąkowskiej i Hanny Buczkowskiej-Pietruskiej.

Wiadukt linii średnicowej. Powstał ok. 1929 wg proj. Pawła Wędziagolskiego.

Osiedle Ludna. Powstało w 1963-6 wg proj. Andrzeja Milewskiego i Zygmunta Stępińskiego.

Nr 97: Kamienica.

Nr 99: Kamienica.

Nr 101: Kamienica.

Nr 103: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

W budynku stojącym tu w czasie wojny, w piwnicach, działała największa w Warszawie tajna wytwórnia materiałów wybuchowych Kinga. Wchodziło się tam przez legalną wytwórnię mydła. 06.04.1944, po wykryciu wytwórni, hitlerowcy spróbowali zdobyć wytwórnię, ale załoga stawiała zacięty opór. Hitlerowcy zalali więc piwnicę wodą przy pomocy motopompy. 7 osób z załogi popełniło samobójstwo, jedna zginęła w czasie ucieczki, a 2 zostały aresztowane przez gestapo. Hitlerowcy wydobyli stąd 7,5 tony met. Wybuchowych.

Nr 109: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego.

Nr 109a: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego. Mieszkała tu Jadwiga Dackiewicz herbu Leliwa (1920-2003) - eseistka ("W romantycznym Paryżu", "Sobiescy w zamkach nad Loarą", "Romantyczni w Italii", "Faworyty władców Francji"), pisarka ("Belwederczyk w Paryżu", "Synowie Napoleona"), tłumaczka literatury francuskiej ("Pieśń o Rolandzie", "Bajki" La Fontaine'a czy "Chrystus ukrzyżowany po raz wtóry" N. Kazantzakisa).

Nr 111: Kamienica.

Nr 113: Kamienica.

Nr 115: Blok osiedla Solec. Powstał w latach 60 wg proj. Zygmunta Stępińskiego. Mieszkał tu Jerzy Jesionowski (1919-1992) - literat, autor sztuk teatralnych i telewizyjnych (m.in. "Wyprawa po zielony metal", "Egzylia", "Nowe piękne czasy", "Odnowiciel") a także licznych powieści (np. "Powrót pożegnanych", "Przed drugim brzegiem", "Drugi brzeg", "Dobrze urodzony", "Poszukiwany Albert Peryt")

Nr 115a: Pawilon handlowy.

Nr 117: Pawilon handlowy.

Pomnik upamiętniający lądowanie żołnierzy I Armii WP. W 1946 umieszczono tu blaszaną tablicę z napisem komemoratywnym. W 1950 ustawiono tu brązową tablicę wg proj. Zygmunta Stępińskiego i Kazimierza Marczewskiego.

~ pałac Jakuba Henryka Flemminga. Powstał w XVIII w. dla koniuszego litewskiego, generała artylerii. Powstał na planie prostokąta z wysuniętym ryzalitem. Z prawej i lewej stały oficyny. Jeszcze

do połowy XIX w. wzmiankowany jest jako kamienica, po połowie XIX w. po pałacu nie ma już śladu.

~ Dworek Fryderyka Michała Czartoryskiego. Plan Hubnera z 1733 pokazuje budynek z dwiema oficynami i ogrodem o układzie gwiazdzistym. Pałac pojawia się w 1762-70. W 1819 mieścił się tu browar, a potem fabryka spirytusu Schröter et Compagne, główną część budynku wynajmowano na mieszkania.

~ Dworek Sobieskich. Powstał w XVIII w., cedrowy na planie prostokąta. Miał 7 pomieszczeń. Wnętrza ozdobiono malowidłami, a w rzekę wychodził cypel, stanowiący przystań dla łodzi. Po Sobieskim dworek przejął August II Mocny. Pod koniec XVIII w. dworek popadł w ruinę, a rozebrano go w czasach Królestwa Kongresowego. W czasie II wojny feldmarszałek Jakub Fleming miał tu swój prywatny ogród.

~ Dworek Piotra de Riaucourt. Powstał na pocz. XVIII w. na planie prostokąta, z ryzalitem od strony dziedzińca. Obok stały 2 pawilony z lat 70 XVIII w. Dworek wykonano z muru pruskiego z drewnianą facjatką. W 1819 powstał tu również spichlerz i dom murowany. W 1826 posesję kupiło Towarzystwo Wyrobów Zbożowych; wtedy nie było już dworku. Jeden z pawilonów służył potem jako kantor młyna parowego. Obok dworku mieścił się park z sadzawką.

~ Koszary Kirasjerów Gwardii Rosyjskiej. Powstały w 1819 na miejscu magazynu Adama Czartoryskiego. Zlikwidowano je w 1864.

Data nadania nazwy: 1743 rok
